

svoj kompleksnosti tzv. muslimanskog pitanja u Evropi, kao i o svim potencijalnim „opasnostima“ koje vrebaju u samom pristupu toj problematici. Od potrebe da se naglasi razlika između „samodeklarisanja“ i „klasifikacije“ posmatrača do potrebe da se pokuša napraviti razlika između „muslimana praktičara“ i „kulturoloških muslimana“.

Tek i letimičan pregled stanja u kojem se nalaze muslimanske zajednice u EU odaje nevjerovatno šarenilo i ukazuje na brojna nesređena pitanja kojima se muslimani u Evropi, kako u zemljama EU tako i van nje, susreću.

Drugi dio, čiji su uređivači bili Samim Akgönül i Christian Moe, sadrži analize i istraživačke studije eksperata o aktuelnim temama iz muslimanskih zajednica u Evropi. Prvi prilog napisao je dr. **Ayhan Kaya**, predavač na Odsjeku za međunarodne odnose na Bilgi Univerzitetu u Istanbulu i direktor Evropskog instituta na istom Univerzitetu. Dr. Kaya se bavi pitanjem odnosa na relaciji Turska-EU i utjecajem islama u Evropi.

Dr. Miriam Gazzah sa amsterdamske Škole društvenih nauka je analizirala utjecaj muzike (u širem smislu riječi) na holandsko-marokansku omladinsku kulturnu scenu i to kako mladi muslimani u ovoj evropskoj državi kroz muziku izražavaju dio svoga identiteta.

O jednoj od neurotičnih tačaka „muslimanskog pitanja“ u Evropi, pitanju pokrivanja žena, govori **Dominic McGoldrick** u svom prologu o kontraverzama oko pokrivanja muslimanskih žena u Evropi.

Isabelle Rigionu pokušava da rasvijetli ulogu medija u prezentaciji muslimana u Evropi.

O balansu između slobode izražavanja i slobode vjeroispovijesti u svjetlu kontraverzi oko danskih karikatura Poslanika Muhameda (a.s.), a iz perspektive Evropske konvencije o ljudskim pravima (ECHR) i presuda Evropskog suda za ljudska prava piše **Niraj Nathwani**.

Zadnji dio Godišnjaka nudi pregled relevantnih knjiga koje su izdate u protekloj godini. Između ostalog, tu su osvrtni na knjigu **Aziza Al-Azmeha** i **Effie Fokasa** *Islam i Evropa; različitost,*

identitet i utjecaj, Izučavanje religije i obuka muslimanskog klera u Evropi: naučne i vjerske slobode u 21. stoljeću, čiji su urednici bili **W.B. Drees** i **P. J. van Koningsveld**, *Ukradena čast: stigmatiziranje muslimanskih muškaraca u Berlinu*, autorice **Katherine Pratt Ewing**, te još nekoliko značajnih naslova koji su obilježili godinu iza nas.

Osim što je već neko vrijeme primjetno da ne postoje relevantne i svježije informacije o stvarnom stanju unutar muslimanskih zajednica u centrima odlučivanja u EU, ali i drugim zemljama u Evropi, činjenica je da islamske zajednice u Evropi jako malo znaju jedna o drugoj. Zato će ovaj *Godišnjak* pomoći i muslimanskim zajednicama da sagledaju situaciju u kojoj se nalaze, da uporede stanje, preciziraju ključne probleme, ali i prenesu korisna iskustva. U tom smislu ova knjiga i njoj slične studije je trebala biti dostupna i ranije. Ali bolje ikada nego nikada.

Godišnjak muslimana u Evropi može se poručiti od izdavača (više podataka preko web stranice <http://www.brill.nl/yme>), ali zbog cijene od 129 eura i jezičke barijere (*Godišnjak* je na engleskom) teško da će direktno biti dostupna široj publici.

Muhamed JUSIĆ

PRAVA ARTikulacija

Prepoznavanje ljudskih prava kao esencijalnog i načelnog tla na kojem se izgrađuje (moderno) društvo i njegov ljudski lik, uz sva moguća njihova ograničenja (posebno u slučaju BiH), podložnosti političkoj i ideološkoj manipulaciji, relativiziranju koje im daje praksa i nemogućnosti ozbiljnije međunarodne zaštite, u svojoj konačnici predstavlja osnov i daje legitimitet samoraspoznavanju i priznavanju ljudskog identiteta.

Četvrti filmski festival o ljudskim pravima održan u Sarajevu, u *Meeting Point Cinema* od 12. do 16. novembra, u svom petodnevnom programu

sa svojom idejom *otvaranja svjetova ka drugome*, predstavio se mladima kao alternativna edukacijska platforma koja će otvoriti prostor i ohrabriti mlade da putem filmske faktografije kroz lično iskustvo ili svjedočenje o drugima izraze mišljenje, poteknu dijalog, moderiraju ili iniciraju proces senzibilizacije mladih za ljudska prava. Kroz svoj programski dio sastavljen od tri komponente: projekcije dokumentarnih filmova o ljudskim pravima, radionice, kao i natječaja za najbolju fotografiju na temu ZUMIRAJ DOSTOJANSTV(en)O, na kreativan i interaktivan način se željelo podstaći razumijevanje socijal-političke realnosti i/ili uputiti poziv na socijalnu akciju.

Prema riječima Kumjane Novakove, selektorice programa, ovogodišnji filmski program je uključivao kratke dokumentarne filmove snimljene u okviru programa *Mladi Iniciraju Promjene (Youth Producing Change Programme)* od strane filmskih stvaralaca koji su u vrijeme produciranja filmova imali manje od 19 godina. Filmovi poput *Dijete rata* (C. Karim Chrobog, SAD, 2008) i *Kojim putem kući* (Rebecca Cammisa, Meksiko/SAD, 2009), ponudili su mladoj publici problem percipiranja diskriminacije djece na njihovom etničkom, socijalnom i/ili ekonomskom osnovu. Zatim film *Kreni i trči* (Nicole Opper, SAD, 2009) prikazuje čovjekovu neprekinutu borbu omeđenu kroz prizmu međukulturalnosti koja se postavlja kao prepreka ili kriza u identifikiranju sebe kao ravnopravnog subjekta u društvu. Problem je u otklanjanju predrasuda koje pretpostavljaju društvenu izolaciju individue. Treća komponenta programa, usmjerena prije svega na edukaciju mladih, ZUMIRAJ PRAVA, prikazuje dokumentarac 99% *Iskreno* (Rune Denstad Langlo, Norveška, 2008) u kojem se reprezentuju kulturološke razlike mladih muzičara različitog porijekla okupljenih u jedan bend koji na taj način unose svoja različita identitarna obilježja u muziku koju stvaraju zajedno. I konačno, dokumentarni film mlade bosanskohercegovačke autorice Sabine Begović (*Sunčana Djeca*, 2008) nas uvlači u svakodnevni život djece sa Daunovim sindromom, koja žive u

društvu koje, kako u svojoj javnoj sferi, tako i u svojim najintimnijim dijelovima, daje vrlo malo ili gotovo nikakvog prostora svojoj *Sunčanoj Djeci*.

Problem pravilne artikulacije ideje ljudskih prava postoji na svakom dijelu zemaljske kugle. Ljudska prava su pravno određena i priznata kategorija koja se odnosi na građanska, politička, ekonomska, socijalna i kulturna prava, a u novije vrijeme pravo na mir, razvoj i zdravu okolinu. Svaki problem u pogledu ljudskih prava nastaje tek kada postanemo svjesni tog problema. Svjesni postojanja problema, najčešće reagiramo samo kada se taj problem odnosi na nas. Pasivnost i ravnodušnost prema bilo kojem problemu koje ne ukida naše pravo, u svojoj osnovi podrazumijeva i pristanak na svaki oblik diskriminacije.

Festival PRAVO LJUDSKI za svoj zadatak na dugoročnom planu postavlja upravo etabliranje sebe kao javnog prostora koji poziva na društveni angažman i aktivizam protiv svih oblika diskriminacije u BiH i šire. Poznato je da su film i kinematografija medij koji ima moć da gledaoca „probudi“, emocionalno angažuje i potakne na uspostavljanje komunikacije sa drugima.

Svaki dokument o ljudskim pravima, bilo na lokalnom, regionalnom ili globalnom nivou, sadrži svoju političku ili ideološku dimenziju, vremensku ili prostornu distancu, nedovoljnu zaštitu i/li (ne)potpun izostanak u definiranju prava prve, druge i treće generacije.

Obrazovanjem i širenjem informacija o ljudskim pravima, festival nastoji kod ljudi probuditi svijest o efek-

tivnim mehanizmima zaštite i ostvarivanja ljudskih prava na bilo kojem od spomenutih nivoa. Naravno, bez naše (re)akcije, upotrebe vlastite snage volje i znanja, i ovaj festival gubi svoj potencirajući akcenat.

Ideja ljudskih prava je u našem stoljeću globalna ideologija, mjera i standard svakog procesa svjetske transformacije. Slika svijeta kao slika globalnog sela dodatno potkrepljuje ovakvu konstataciju.

Obrazovanjem, informiranjem, podsticanjem na promišljanje, dijalog i diskusiju, suočavanjem i analitičkim pristupom prema različitim temama i problemima iz „svakodnevnice“, festival PRAVO LJUDSKI predstavlja začetak i/li snažan agens nužnih dubokih fermentacijskih promjena naše svijeti o ljudskim pravima i stvaranje javnog prostora za jači i stvarniji dijalog i debatu. Sloboda je njen elemenat, a potlačenost njena tema.

Abdurahman LJEVAKOVIĆ

O NAJVAŽNIJIM PROBLEMIMA DANAŠNJICE

Savremene muslimanske dileme, Ahmet Alibašić, priređivač, Centar za napredne studije, Sarajevo, 2009., str. 373

Skup izazova s kojim se današnja muslimanska svjetska i domaća javnost suočava je skup problema na koje se želi odgovoriti od njihovog početnog stadija do konačne (nasilne) evolucije. Proces s kojim se želi otpočeti i završiti jeste proces otkrivanja njihove ideološke indoktrinacije i cinične hipokrizije u cilju namjerne toksikacije i deskripcije islama kao nasilničke i netolerantne vjere. Ova hrestomatija je u tom koraku učinila najvažniji korak koji je bio i njen cilj: odgovor na izazov islamskog ekstremizma kroz nudenje alternativnih pogleda.

**PRAVO
LJUDSKI**
HUMAN RIGHTS FILM FESTIVAL SARAJEVO

OD 12. DO 16. NOVEMBRA
**4. FILMSKI
FESTIVAL
O LJUDSKIM
PRAVIMA**
MEETING POINT CINEMA

**4TH HUMAN
RIGHTS
FILM FESTIVAL**

